

© Uluslararası **İnsan Bilimleri** Dergisi

ISSN: 1303-5134
www.insanbilimleri.com

Cilt: 2 Sayı: 2 Yıl: 2005
Yayın Tarihi: 26 Temmuz 2005

İŞİTME ENGELLİ ÇOCUKLARIN UMUTSUZLUK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

*Öğr.Görv. Yazgül Küçük **Yard. Doç.Dr. Duygu Arıkan

ÖZET

Tanımlayıcı nitelikte planlanan araştırma işitme engelli çocukların umutsuzluk düzeylerini incelemek ve sosyo-demografik özelliklerle karşılaştırmak amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Erzurum Dede Korkut İşitme Engelliler İlköğretim okulunda eğitim ve öğretim gören 13 yaş ve üzerindeki 50 çocuk oluşturmaktadır. Örneklemeye gidilmeden evrenin tamamı araştırma kapsamına alınmıştır. İşitme engelli çocukların umutsuzluk düzeyleri Beck umutsuzluk ölçeği, sosyo demografik özellikleri ise soru formu aracılığı ile toplanmıştır. Verilerin analizinde yüzdellik, ANOVA, Mann-Whitney U (MWU), Kruskal-Wallis (KW) testleri kullanılmıştır. İşitme engelli çocukların umutsuzluk ölçeğinden aldıkları ortalama puan 8.50 ± 4.53 olarak bulunmuştur. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda bazı öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İşitme engelli çocuk, umutsuzluk

THE DETERMINATION OF THE HOPELESSNESS LEVELS OF CHILDREN WITH HEARING IMPAIRED

ABSTRACT

This definitive research was carried out to determine the levels of hopelessness of the children with hearing impaired and to compare these data with socio-demographic characteristics. The study includes 50 children at or above the age of 13 who are trained and educated at the Erzurum Dede Korkut Primary School for Children with Hearing Impaired. All of the children were included in the study without using sampling method. The data were collected through a questionnaire to determine the socio-demographic characteristics of the children with hearing impaired and Beck Hopelessness scale to determine the levels of their hopelessness. In the evaluating of the data percentage, ANOVA, Mann-Whitney U (MWU), Kruskal-Wallis (KW) tests were used.

The average point of the children with hearing impaired got from the Hopelessness scale has been found as 8.50 ± 4.53 . Some suggestions have been made to the issue in the light of the results obtained.

Keywords: Children with hearing impaired, Hopelessness

Yazgöl KÜÇÜK, Duygu ARIKAN: İşitme Engelli Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Belirlenmesi

I.GİRİŞ VE AMAÇ

Fiziksel ve fonksiyonel yetersizliklerle karşı karşıya olan engelli çocukların içinde buldukları durumdan kaynaklanan sorunlara ve ruhsal örselenmelere karşı daha da duyarlı oldukları kaçınılmaz bir gerçektir (Metin 1996).

Engelli bireylerin yaşamlarından doyum sağlamaları, umutsuzluk yaşamamaları, normal yaşam döngüsü içerisinde yer almaları günümüz şartlarında da mümkün olmamaktadır. Engelli bireylerin sayısı Temel Sağlık Hizmetleri standardının düşük olduğu ülkelerde sağlık hizmetlerinin yetersizliği ile orantılı bir artış göstermektedir (Beyazova ve Çağatay 1991,Dirican ve Bilgel 1993).

Ülkemizin sosyo-ekonomik ve kültürel koşulları engelli bireylere götürülmesi gereken hizmetler için sağlıklı bir alt yapı oluşturamamaktadır. Sorunun çarpıcılığının diğer bir yönü de, engelli çocuğa sahip olan ailelerin büyük bir çoğunluğunun eğitim yetersizliğinden kaynaklanan umutsuzluk içinde olması ve bu umutsuzluklarını çocuklarına da yansıtılmalarıdır. Bu konudaki bilgi yetersizlikleri, engelin nedenini kavrayamamalarına, yanlış duygular içerisine girmelerine ve çocuğa sağlıklı ruhsal gelişimini ve dolayısıyla topluma kazandırılmasını sağlayacak yardımları yapamamalarına yol açmaktadır (Ünlü 1987).

Toplumsallaşma süreci içerisinde bulunan engelli birey fizyolojik sınırlılıklarına rağmen, kişiler arası ilişkiler yolu ile içinde yaşadığı toplumun değer yargılarını ve rol beklentilerini öğrenmektedir. Toplumsallaşma sadece çocukluk dönemi ile ilişkili bir durum değil, bireyin tüm yaşamı boyunca devam eden bir süreci kapsar (Baymur 1994,Yavuzer 1999).Bu süreç içine seçme şansı olmadan engelli olarak giren çocukların yaşadıkları olumsuzluklar, çocuğun topluma uyumunu geciktirmekte, yaşlıları ile aynı imkanları yakalayamamaları onları umutsuzluğa sürüklemektedir(Özsoy ve ark.1988). Uyum, insanın çevresi ile başa çıkma yeteneğidir.Bütün davranışlar öğrenme sonucunda meydana gelmektedir. İşitme engelli bireylerde öğrenme süreci sağlıklı bireylere kıyasla daha zor ve daha fazla çaba gerektiren bir olgudur. Bu nedenledir ki; engelli birey, yaşamının hemen her döneminde uyum sorunları ve bu sorunlarla baş edemeyince umutsuzlukla sonuçlanan yaşam deneyimleri kazanmaktadır (Özsoy ve ark.1988).

Bu bilgiler doğrultusunda planlanan bu çalışma işitme engelli çocukların umutsuzluk düzeylerini incelemek ve sosyodemografik özelliklerle karşılaştırmak amacı ile yapılmıştır.

II. MATERYAL VE METOD

Yazgül KÜÇÜK, Duygu ARIKAN: İşitme Engelli Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Belirlenmesi

Araştırma, işitme engelli çocukların umutsuzluk düzeylerini incelemek ve sosyodemografik özelliklerle karşılaştırmak amacıyla tanımlayıcı nitelikte planlanmış ve yapılmıştır. Erzurum ili Milli Eğitim Bakanlığı Dede Korkut İşitme Engelliler İlköğretim okulunda eğitim ve öğretime devam eden, 13 yaş ve üzerindeki 50 öğrenci araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Mevcut literatür bilgileri (Ünlü 1987, Özen 1996, Uzuner 1996,s.95-103, Özürlüler şurası ön komisyon raporları 1999), okul öğretmenleri ve uzmanların görüşü alınarak veri toplamada kolaylık sağlamak için okuma, anlama ve cevap verme düzeyleri daha yüksek olacağı düşünülen 13 yaş ve üzeri işitme engelli öğrenciler araştırma kapsamına alınmıştır. Evrenin tümünün araştırmaya alınması amaçlandığı için örnekleme yöntemine gidilmemiş ve evren araştırma grubu olarak alınmıştır. Verilerin toplanması için gerekli resmi kurumlardan izinler alınmış, öğrenciler ve öğretmenlere gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra çalışmaya gönüllü olarak katılmak isteyenler ile çalışılmıştır.

Araştırma verileri işitme engelli çocukların sosyo-demografik özelliklerini belirlemek için oluşturulan soru formu ve umutsuzluk düzeylerini tespit etmek için ise Beck Umutsuzluk Ölçeği (Savaşır ve Şahin 1997,s.61-67) ile toplanmıştır. Beck ve arkadaşları tarafından geliştirilen ölçek 1991 yılında Seber, 1994 yılında Durak tarafından ülkemize uyarlanmıştır. Ölçek 20 maddeden oluşmakta ve her madde 0 – 1 arası puanlanmaktadır. Alınan puanlar yüksek olduğunda bireydeki umutsuzluğun yüksek olduğu varsayılır. BUÖ adolesan ve yetişkinlere uygulanabilen kendini değerlendirme ölçeğidir.

Çocukların umutsuzluk düzeylerine ilişkin sorular araştırmanın bağımlı, sosyo-demografik özellikleri ise bağımsız değişkenleri olarak kabul edilmiştir.

Verilerin analizinde yüzdeler, varyans analizi, Mann-Whitney U (MWU), Kruskal-Wallis (KW) testleri uygulanmıştır (Karasar 1994, Sümbüloğlu ve Sümbüloğlu 1998).

III.BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma kapsamına alınan işitme engelli çocukların % 74'ünün 13-15 yaş grubunda, % 68'inin ise erkek olduğu , % 64'ünün 4 ve daha fazla kardeşe sahip oldukları tespit edilmiştir. Annelerin tamamının (% 100) ev hanımı olduğu, babaların ise % 64'ünün işçi, % 30'unun çiftçi olduğu saptanmıştır.Çalışmada annelerin % 34'ünün, babaların % 6'sının okur yazar olmadığı saptanmıştır.Ortaokul ve lise mezunu babaların oranı % 18'dir .

İşitme engelli çocuğu olan annelerin % 28'inin 31-36 yaş grubunda, % 32'sinin 37-42 yaş grubunda, % 22'sinin 43-48 yaş grubunda, babaların ise % 34'ünün 43-48 yaş grubunda, % 34'ünde 49 ve daha ileri yaşlarda olduğu saptanmıştır.İşitme engelli çocukların % 82'sinin

Yazgül KÜÇÜK, Duygu ARIKAN: İşitme Engelli Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Belirlenmesi

çekirdek aileye sahip oldukları ve % 34'ünün ailesinde kendinden başka işitme engelli bireylerin olduğu tespit edilmiştir.

İşitme engelli çocukların ailelerinin % 28'inin Erzurum merkezde, % 34'ünün Erzurum'un ilçe ve köylerinde,% 38'inin ise çevre il ve ilçelerde yaşadıkları saptanmıştır

Çocukların % 42'sinin işitme cihazı kullandığı, % 58'inin kullanmadığı saptanmıştır. Ünlü'nün (1987) çalışmasında da işitme engelli öğrencilerin % 65'inin bireysel işitme cihazı kullandıkları, % 35'inin ise kullanmadıkları bulunmuştur. Çalışmada işitme cihazı kullanmayan çocuk sayısının fazlalığı, ailelerin ekonomik durumlarından veya aracının önemini algılayamamalarından kaynaklanmış olabilir.

İşitme engelli çocukların % 58'inin dudak okumayı bildiği, % 42'sinin bilmediği belirlenmiştir. Özen'in (1996) çalışmasında da öğrenci ile öğretmenin eğitim ve öğretimde kullandıkları iletişim tekniğinin % 65'inin işitme cihazı ve dudak okuma yoluyla olduğu tespit edilmiştir. Ünlü'nün (1987) 7-12 yaş grubu işitme engelliler üzerinde yapmış olduğu çalışmada, çocukların %13'ünün dudaktan okumayı anladıkları saptanmıştır.Çalışma bulgularının Ünlü'nün sonuçlarından farklı olması çalışmamıza dahil edilen grubun şu anda okulda özel eğitim alıyor olmalarından ve yaş grubunun daha büyük olmasından kaynaklanmış olabilir

Tablo 1. İşitme Engelli Çocukların Umutsuzluk Ölçeğinden Aldıkları Ortalama Puanlar

Umutsuzluk ölçeğinden alınan ortalama puan			
Ölçek	Alt Üst Değer	İşaretlenen Alt ve Üst Değer	X ± SD
Toplam Puan	0-20	1-17	8.50±4.53

İşitme kaybı çocuk ile çevresi arasındaki ilişkileri her yönde etkilemekte, özellikle iletişim açısından ciddi problemlerin doğmasına sebep olmakta ve işitme özürülü çocuk nispi bir izolasyon içinde büyümek zorunda kalmaktadır (Tatar ve ark.1997,s.52-56).Körnlük, sağırılık, sakatlık gibi yetersizlikler, eksiklikler, olumsuz çevre şartları ve toplum düzeni bir takım istek ve ihtiyaçlarımızın giderilmesini engellemektedir Engellenme insanda bir takım yılgınlıklara, türlü üzüntülere ve kayıplara yol açmakta, iç yaşam gergin bir duruma girmektedir (Tunçbilek ve Hatipoğlu 1988,s.37-42, Düzgün 1999). Bu bilgiler ışığında çalışmada işitme engelli çocukların umutsuzluk düzeylerine

Yazgöl KÜÇÜK, Duygu ARIKAN: İşitme Engelli Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Belirlenmesi

bakılmış, genel olarak işitme engelli çocukların umutsuzluk puan ortalaması 8.50 ± 4.53 olarak bulunmuştur (Tablo1).

Kız çocukların umutsuzluk puan ortalaması 6.50 ± 4.54 , erkeklerin çocukların ise 9.44 ± 4.27 olarak bulunmuştur ($p < 0.05$), erkek çocukların umutsuzluk puan ortalamalarının daha yüksek çıkmış olması, toplumumuzun erkeklere daha fazla sorumluluk yüklemiş olması ve çocuklarında bu durumun farkında olması ile veya duygularını paylaşmakta daha çok zorluk çekmiş olmaları ile açıklanabilir (Tablo2).

On üç-on beş yaş grubundaki çocukların umutsuzluk puan ortalaması (8.97 ± 4.11) nispeten 16-18 yaş grubundaki çocuklara göre (7.15 ± 5.53) daha yüksek bulunmuş ancak, gruplar arasındaki farkın anlamsız olduğu saptanmıştır ($p > 0.05$).

Çalışmada işitme engelli çocukların %58'inin dudak okumayı bildiği tespit edilmiştir. Dudaktan okumayı bilen çocukların umutsuzluk puan ortalaması (7.55 ± 4.49), dudaktan okumayı bilmeyen (9.80 ± 4.36) çocuklara göre, daha düşük bulunmuştur. Ancak gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur ($p > 0.05$). İşitme engellilerin eğitiminde ve iletişimde önemli bir faktör olan dudak okuma ve anlama yeteneğinin iyi olmasının çevresi ile uyum sağlamasına, gelecekle ilgili kaygılarının azalmasına etkisi olduğu düşünülmektedir. Bulgular literatürle uyum içerisindedir (Ünlü 1987).

Çalışmada işitme cihazı kullanan işitme engelli çocukların umutsuzluk puan ortalaması (6.90 ± 5.0), işitme cihazı kullanmayan çocuklara göre (9.65 ± 3.84) daha düşük bulunmuş, işitme cihazı kullanma durumu ile umutsuzluk düzeyi arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Özen'in (1996) işitme engelli öğrencilerle yaptığı çalışmada da, işitme cihazı kullanan öğrencilerin kullanmayanlara oranla daha çabuk sosyalleştikleri ve uyum sağlamada fazla zorlanmadıkları saptanmıştır. Bir kardeşe sahip olan işitme engelli çocukların umutsuzluk puan ortalaması 10.75 ± 9.57 , üç kardeşe sahip olanların 9.78 ± 4.69 , dört ve daha fazla kardeşe sahip olanların umutsuzluk puan ortalaması ise 7.65 ± 4.61 olarak bulunmuştur. Kardeş sayısı arttıkça işitme engelli çocukların umutsuzluk puan ortalaması nispeten düşmüş olmasına karşın gruplar arasındaki fark anlamsız bulunmuştur ($p > 0.05$). Bu sonuç bize her insanın yüklendiği sorumluluk ve görevlerin bireysel olarak kendisine yük getirdiğini düşündürmektedir.

İşitme engelli çocuğu olan ailelerin % 46'sının çocuklarına karşı ilgisiz kaldığı ve bu çocukların umutsuzluk düzeylerinin (11.95 ± 3.53) çocukları ile çok ilgilenenlere göre (4.77 ± 2.38) yüksek olduğu bulunmuştur. Gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır ($p < 0.01$). Bu

Yazgül KÜÇÜK, Duygu ARIKAN: İşitme Engelli Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Belirlenmesi

konuda yapılan çalışmalarda ve literatürde de engelli çocukların ilgi ve sevgiye ihtiyaç duydukları ve bu ilginin işitme engelli çocuklara oldukça fazla getirisinin olduğu belirtilmektedir (Ünlü 1987, Özen 1996, Yavuzer 1999)

Yatılı okullar çocuğun en büyük dayanağı, barındığı ve korunduğu yer olan aileden ayıracağı için ek sıkıntılar doğurmaktadırlar. Tatar ve arkadaşları (1997), gençlerde gözlenen yalnızlık hissine gelişim değişiklikleri ile sosyal ve ferdi unsurların etkili olduğunu, özrünün varlığının yalnızlık ve izolasyonu artırdığını belirtmiştir. Çalışmada yatılı okulda okuyan işitme engelli çocukların % 48'i, yakınlarının kendilerini ziyaret etmediklerini ifade etmişlerdir. Yakınları tarafından ziyaret edilmeyen çocukların umutsuzluk puan ortalaması 10.16 ± 3.30 , ziyaret edilenlerin ise 6.96 ± 5.01 olarak bulunmuştur (Tablo 2). İki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın çıkması ($p < 0.05$) yakınları tarafından ziyaret edilen çocukların problemleri ile daha iyi başa çıktıkları ve ait olma duygularının, ailelerinden aldıkları sosyal desteğin umutlarını artırdıklarını düşündürmektedir.

Tablo 2. İşitme Engelli Çocuklara Ait Tanıtıcı Özelliklere Göre Umutsuzluk Puan

Ortalamalarının Dağılımı (N:50)

Tanıtıcı Özellikler	N	%	X±SD	Anlamlılık Derecesi
Cinsiyet				
Kız	16	32.0	6.50 ± 4.54	MWU=171.000
Erkek	34	68.0	9.44 ± 4.27	$p < 0.05$
Yaş				
13 – 15	37	74.0	8.97 ± 4.11	MWU=18.000
16 – 18	13	26.0	7.15 ± 5.53	$p > 0.05$
Dudak Okumayı Bilme Durumu				
Evet	29	58.0	7.55 ± 4.49	MWU=210.000
Hayır	21	42.0	9.80 ± 4.36	$p > 0.05$
İşitme Cihazı Kullanma Durumu				
Evet	21	42.0	6.90 ± 5.00	MWU=192.000
Hayır	29	58.0	9.65 ± 3.84	$p < 0.05$
Kardeş Sayısı				
1 – 2	4	8.0	10.75 ± 9.57	KW=0.211
3	14	28.0	9.78 ± 4.64	
4 ve ↑	32	64.0	7.65 ± 4.61	$p > 0.05$
Ailenin Çocuğa Tutumu				
Çok ilgileniyorlar	22	44.0	4.77 ± 2.38	KW=27.735
Farklı davranılmıyor	5	10.0	9.00 ± 2.82	
Sorunlarına ilgisiz kalıyorlar	23	46.0	11.95 ± 3.53	$p < 0.01$

Yazgöl KÜÇÜK, Duygu ARIKAN: İşitme Engelli Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Belirlenmesi

Yakınlarının Ziyaret Etme Durumu				
Evet	26	52.0	6.96±5.01	MWU=179.000
Hayır	24	48.0	10.16±3.30	p<0.05

Özen'in (1996) işitme engelli çocuklara özel eğitim veren yatılı bölge ilkokullarında yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre de, ailelerin çocuklarını bir öğretim yılı boyunca çok az yada hiç ziyaret edilmedikleri aile çocuk ilişkilerinde kopukluklar olduğu bunun sonucunda da, çocukların topluma uyumda zorlandıkları tespit edilmiştir

Annesi okur yazar olmayan işitme engelli çocukların umutsuzluk puan ortalaması 7.58±4.66, babaları okur yazar olmayanların ise 7.66±6.65 olarak saptanmıştır. Anne ve babaların eğitim düzeylerine göre işitme engelli çocukların umutsuzluk puan ortalamaları arasındaki fark anlamsız bulunmuştur (p>0.05) (Tablo 3).

Babası çiftçi olan çocukların umutsuzluk puan ortalaması (6.13±4.50) memur olanlara göre (10.66±8.50) daha düşük çıkmıştır (p>0.05). Çiftçi ailelerin çocuklarının baba mesleğini devam ettirme şansları memur ve işçi olanlara göre daha fazla olduğu için çocukların umutsuzluk düzeylerini etkilenmiş olabilir.

Aile tipinin umutsuzluk düzeyine etkisi incelenmiş ; çekirdek aileye sahip olan çocukların umutsuzluk düzeyinin (9.19±4.50), geniş aile tipine sahip olanlara (5.33±3.31) göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ancak gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur (p>0.05) Bu sonuç geniş aile tipine sahip olan ailelerin sayısının azlığının yanı sıra, ailedeki fertlerin birbirlerine vermiş olduğu destekten de kaynaklanmış olabilir.

Ailesi Erzurum merkezde oturan çocukların umutsuzluk puan ortalaması 8.50±4.23, il dışında (diğer iller) oturanların umutsuzluk puan ortalaması ise 9.26±5.06 olarak bulunmuştur. Ailenin yaşadığı yer ile çocukların umutsuzluk puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur (p>0.05)(Tablo3). İşitme engelli çocukların ailelerinin oturduğu yerin, çocukların umutsuzluğunu etkilememe sebebi diğer illerde oturan ailelerin çocuklarını daha sık ziyaret etmiş olmalarından kaynaklanabilir.Erzurum dışında (diğer illerde) oturan çocukların çoğunluğunun (% 63.2) yakınları tarafından ziyaret edildikleri tespit edilmiştir.

Yazgöl KÜÇÜK, Duygu ARIKAN: İşitme Engelli Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Belirlenmesi

Ailesinde başka işitme engelli bireylerin olduğunu ifade eden çocuklar (8.70 ± 4.56) ile olmadığını belirten (8.39 ± 4.58) çocukların umutsuzluk puan ortalamalarının birbirine benzer olduğu belirlenmiştir ($p > 0.05$). Bu sonuç çocuğun kendi özrünü kabul etmesi ile ilgili olabilir Furth'da (1973) işitme özürlü olmaya uyum sağlayıp kendini işitme özürlülerin grubuna ait hissedilen problemlerinin daha az olacağını belirtmiştir.

Yazgöl KÜÇÜK, Duygu ARIKAN: İşitme Engelli Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Belirlenmesi

Tablo3: İşitme Engelli Çocukların Ailelerine Ait Tanıtıcı Özelliklere Göre Umutsuzluk Puan Ortalamalarının Dağılımı (N:50)

Tanıtıcı Özellikler	N	%	X±SD	Anlamlılık Derecesi
Annenin Eğitimi				
Okur-yazar değil	17	34.0	7.58±4.66	KW=912 p>0.05
Okur-yazar	6	12.0	9.00±6.72	
İlkokul mezunu	27	54.0	8.96±3.98	
Babanın Eğitimi				
Okur-yazar değil	3	6.0	7.66±6.65	KW=670 p>0.05
Okur-yazar	9	18.0	7.88±5.13	
İlkokul mezunu	29	58.0	8.89±4.01	
Ortaokul-Lise mezunu	9	18.0	8.11±5.55	
Babanın Mesleği				
İşçi	32	64.0	9.51±3.84	KW=6.470 p>0.05
Çiftçi	15	30.0	6.13±4.50	
Memur	3	6.0	10.66±8.50	
Aile Tipi				
Çekirdek Aile	41	82.0	9.19±4.50	MWU=93.000 p>0.05
Geniş Aile	9	18.0	5.33±3.31	
Ailenin Yaşadığı Yer				
Erzurum (merkez)	14	28.0	8.50±4.23	KW=9.90 p>0.05
Erzurum Köy/İlçe/Kasaba	17	34.0	7.64±4.25	
Diğer*	19	38.0	9.26±5.06	
Ailede Başka İşitme				
Engelli birey olma durumu				MWU=271.000
Evet	17	34.0	8.70±4.56	p>0.05
Hayır	33	66.0	8.39±4.58	

Çalışmada işitme engelli çocukların % 88'inin sağlık konusunda bilgi aldığı, %12 sinin ise almadığı tespit edilmiştir. Sağlık konusunda bilgi alan çocukların, % 54.6'sının ailesinden, % 40.9'u öğretmenlerden, % 4.5'inin sağlık personelinden bilgi aldıklarını ifade ettikleri görülmüştür (Tablo

Yazgöl KÜÇÜK, Duygu ARIKAN: İşitme Engelli Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Belirlenmesi

4). Bu sonuç sağlık ekibi elemanlarının işitme engelli çocuklara gerekli olan desteği göstermesi açısından nemli bir bulgudur.

Tablo 4. İşitme Engelli Çocukların Sağlık Konularında Bilgi Aldıkları Kaynaklar ve Hemşirelerden Beklentilerinin Dağılımı

	S	%
Bilgi Kaynakları (N:44)*		
Aile	24	54.6
Öğretmen	18	40.9
Sağlık ekibi	2	4.5
Hemşirelerden Beklentileri(N:50)		
Bizimle ilgilensinler, bize sabır gösterebilirler	29	58.0
Sağlıklar konusunda eğitim alsınlar	11	22.0
Vücut dilini öğrensinler	5	10.0
Bizi anlasınlar	5	10.0

*6 kişi bilgi almadığını ifade etmiştir.

Tunçbilek ve Hatipoğlu'nun (1988,s.37-42) kronik hastalıklı çocuklar ve aileleri üzerine yapmış olduğu çalışmada, ailelerin doktor ve hemşirelerin kendileri ile ilgilenmediklerini ifade ettikleri bunun içinde doktor ve hemşireye soru sormadıkları ve onlara kırgın oldukları saptanmıştır.

İşitme engelli çocukların hemşirelerden beklentileri sırasıyla; bizimle ilgilensinler (%58), sağlıklar konusunda eğitim alsınlar (%22), bizi anlasınlar (%10), vücut dilini öğrensinler (%10) şeklindedir. Bu sonuçlar hemşireler ile işitme engelli çocuklar arasında bir iletişim sorunu olduğunu düşündürmektedir.

IV.SONUÇ VE ÖNERİLER

İşitme engelli çocukların umutsuzluk düzeylerini incelemek ve sosyodemografik özelliklerle karşılaştırmak amacıyla yapılan bu çalışmada şu sonuçlar elde edilmiştir.

Yazgül KÜÇÜK, Duygu ARIKAN: İşitme Engelli Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Belirlenmesi

Araştırma kapsamına alınan çocukların umutsuzluk ölçeğinden aldıkları ortalama puan 8.50 ± 4.53 olarak belirlenmiştir. İşitme engelli çocukların cinsiyetinin, işitme cihazı kullanma durumunun, ailenin çocuğa karşı tutumunun, yakınlarının ziyaret etme durumlarının umutsuzluk puan ortalamalarını etkilediği, gruplar arasındaki farkın istatistiksel yönden anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Çocukların, sağlıkla ilgili bilgi aldıkları kaynaklar, sırası ile aileler (%54.6), öğretmenler (% 40.9) ve en son olarak sağlık personeli (% 4.5) olduğu saptanmıştır.

İşitme engelli çocukların hemşirelerden beklentilerinin, bizi anlasınlar (%10), bizimle ilgileninler (%58), sağırılar konusunda eğitim alsınlar (%22) şeklinde olduğu görülmüştür

Araştırmanın sonuçlarına göre;

* Gerek adölesan döneminin karışıklığı, gerekse işitme engelli olmanın yarattığı sorunları aşmaya çalışan çocuklar için iletişim kurmanın önemi tüm sağlık personeli tarafından göz ardı edilmemesi ve onlarla iletişim kurmanın yollarının ve tekniklerinin öğrenilmesi,

* Radyo, televizyon, gazete vb. tüm iletişim araçlarının bu grubun sorunlarının duyulmasında etkin olarak kullanımının sağlanması,

* İşitme engelli okullara belirli gün ve saatlerde uzman kişiler tarafından gidilerek, sağlık taramalarının yapılması ve onların sorunlarının dinlenmesi,

* İşitme engelli çocukları olan ailelere danışmanlık hizmeti verilmesi,

* Okullarda sık sık veli toplantısı yapılarak çocuk, aile, öğretmen, sağlık personelinin işbirliği sağlanarak çocukların sorunlarına çözüm yollarının aranması önerilebilir.

V.KAYNAKLAR

Baymur F., 1994

Genel Psikoloji. İstanbul, İnkılap Anka Basım

Beyazova, U., Çağatay, G., 1991

Çocuk Sağlığı ve Gelişimi. Ankara, Hatipoğlu Yayınları

Dirican, R., Bilgel, N., 1993

Halk Sağlığı (Toplum Hekimliği). Bursa, Uludağ Üniversitesi Basımevi

Düzgün, Ş., 1999

İnsanda Gelişim ve Öğrenme. Erzurum, Atatürk Üniv. Kazım Karabekir Eğitim Fak. Ofset Tesisleri

Furth, H.G., 1973

Deafness and learning. WardsWorth, Belmont

Yazgöl KÜÇÜK, Duygu ARIKAN: İşitme Engelli Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Belirlenmesi

Karasar, N., 1994

Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara, Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.

Metin, N., 1996

Entegrasyon uygulamalarında karşılaşılan sorunlar. Özürlü Kent ve Çevre Kongresi, Özürlüler ve Eğitim Sorunları Paneli

Özen, Y., 1996

İşitme engelli çocukların ailelerinin sosyo-ekonomik yapılarına bağlı olarak çocuklarına gösterdikleri ilgi ile çocukların topluma uyum sorunları ve rehberliğin önemi. Atatürk Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Erzurum

Özsoy, Y., Özyürek, M., Eripek, S., 1988

Özel Eğitime Giriş. Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar. Ankara, Karatepe Yayınları
.....1999,

Özürlüler Şurası. Çağdaş Toplum, Yaşam ve Özürlüler. Ön Komisyon Raporları

Savaşır, I., Şahin, N.H., 1997,

Bilişsel-Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler. Ankara, Türk Psikologlar Derneği Yayınları, s. 61-67

Sümbüloğlu, V., Sümbüloğlu, K., 1998,

Sağlık Bilimlerinde Araştırma Yöntemleri. Ankara, Hatipoğlu Yayınevi

Tatar, Y., Çekin, M.D., Uzun, S., 1997,

Düşünen adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi,10 s. 52-56

Tunçbilek, E, Hatipoğlu, S., 1988,

Kronik hastalıklı çocuklar ve aileleri' Türk Hemşireler Dergisi, 38 s.37-42

Uzuner , Y., 1996,

'Normal işiten ve işitme engelli çocuklardaki okuma yazma ve gelişiminin sosyal etkileşim kuramına göre incelenmesi' Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, No: 43, 6 s. 95-103

Ünlü, S., 1987,

İşitme Engelli Çocukları Olan Ailelerin Uzaktan Öğretim İle Eğitilmesi' Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları

Yavuzer, H., 1999,

Çocuk Psikolojisi. İstanbul, Remzi Kitapevi

Yazgöl KÜÇÜK, Duygu ARIKAN: İşitme Engelli Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Belirlenmesi

*Atatürk Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu

**Atatürk Üniversitesi, Hemşirelik Yüksekokulu